

{Östind. komp.}

Polit. skön
sv.

Handels- & tull
Acta

ARCKENHOLTZ. J

BIHANG AF EN
WÄNS SVAR ..

1735

A
f

C
S

Handskrift: Boken till Peter Bengtson
Bihang

af

En Måns Svar

Uti **STOCKHOLM,**

Til

Sin Bode Mån

Uti **GÖTTEBORO;**

Svaruti

Auctoren til Hushålds - Rådet
för JANUARI Månad, behörigen besvaras:

Angående

Swenske Ost-Indiske
COMPAGNIET.

Stockholm, tryckt hos Peter Jöransson Nyström, 1735.

De Naturkunnige berättat om Husdiuret Kattan, at hon kistlar tolf gånger om året, men då hon frambringat sina blinda foster, slickar dem väl, innan hon släpper dem ifrån sig.

Naturen som i de minste ting är måst fullkomlig, är i de ringaste och oanseligaste Creatur äfwen så lärsam: ty lika som hon uti Bj och Myran har satt lära för den lata; så har hon uti Kattan welat lära den kizliga och afwelsamma, at först väl hyssa och smygga sina foster, innan han vågar sig at wisa dem i dagen.

At *Auctoren* til Hushålds=Rådet har i det nogaste ställt sig det ofwan omtalte Husdiurets egenskap til hörsamt efterdömmen, i anseende til den förra omständigheten, har man nyligen åter erfarit, förmedelst det Foster, som han til en Förstling af detta år, framburit genom Trycket, och hwarutinnan han på des wänliga sätt icke allenast biuder ännu til at förfäktat sitt hårtills med mycken otidig iswer, spottande och fräsande antagna Ost-Indiska Handels förswar, utan ock, at så mycket han orkar, söka bewisa ogrunden af en och annan sats, som han funnit liggia sig i wägen, uti de om bemelte Handels Sak emot honom redan utgifna dryga Skrifter.

Men huru wida war *Auctor*, i anledning af berörde Husdiurets Kattans andra och förnämsta egenskap, förut väl hyssat sitt Foster, innan han krallat fram, och låtit komma det samma i dagsens luss, där om tilbör mig ei väl at så fullkomligen dömma, at jag icke hellre skulle wilja hänkifta omdömmet därom til *Publici* utslag, uti hwilkes händer war *Auctors* sist kundgiorde Skrift, så väl som alla de andre utkomne stycken angående war Ost-Indiska Handel, nu öfwer alt finnes. Dock til at, förutan all egen kärlek eller någon annan såfång afsiçt, lemna om det ena och det andra min oförgripeliga tancat; så tyckes mig, at *Auctoren* til

Januarii Månads Hushålds = Råd, långt ifrån at hafwa med grundelige skäl ännu bewist, det af honom så kallade ofoget emot dess *Ost-Indiska Handels* förswar; synes fast mera med sine senaste påminnelser och inkast, så mycket kraftigare bestyrka sanningen af det förnämsta, som härtils blifwit emot honom anfördt, emedan han med stilla-tigande förbigår de wiktigaste omständigheter, hwar uppå sielfwa wäsendet af hela saken ankommer, och widkiänner således alt det, som han icke gittat emotsätta och twedrlägga.

J anseende här til kunde man nu, utan särdeles afse- nad för *Publico*, låta Herr *Auctorens* sista Skrift ligga aldeles obeswarad: men på det Lastarenom icke måtte gifwas rum, eller någon annan blifwa irrad af en eller flere orickti- ga Anmärkningar som deruti finnes anförde; så har man trodt billigheten fordra, at taga åter saken under behörigt skärskå- dande, och nu som tillförne lämna domen öfwer altsammans uti Läsarens fria skön.

Hwad då Herr *Auctoren* i början (p. 2.) förmåler, at han nu rörer alt förmycket den altid öfwerklagade af- wund i vårt Fosterland; så wore det mig okiärt, om han med skäl kunde beklaga sig deröfwer. Jag må likwäl icke tro, at han lærer wilja inbilla sig, det hans härtils utgifne Hushålds = Råd skulle wara orsak til den öfwerklagade afwun- den. Nei min Herr *Auctor*, gifwen Eder tilfreds. Detta Wårket är ännu icke af den wikt, at någon lærer misfunna Eder det samma. *Invidia* är *Glorie Comes*, och til denna stund har jag ei hört, at J inlagt därmed en sådan heder, som plågar hafwa afwund och misfunsamhet i följe. Ined- lertid är wäl, det J nu tilstån, at om J haden mera kund- skap och erfarenhet så giorden J mera. Detta talet liu- der af en hel annan ton, och är ei så *decisif* som tilförene, med påd och snord, emot alla dem, som ei antogo alt det J saden för Tros = Artielar, eller icke höllo alla Eder orim- ligheter för owederskijelige Saker. Faren nu då fort och
 U 2 båt=

bättre Eder framdeles, i den säkra tron, at Folk också bo
bak om bergen, fast än de icke hafwa lust at skrifwa Hus-
hålds-Råd för Ost-Indiska Handelen.

Hwad I åter sätta, det I förbehållit Eder, at man
skulle påminna och gersäja Eder med bestedelighet, så
kunde den påminnelsen lemnas uti sitt värde, om I alle-
nast sielf hadn föregått androm, som ännu då icke lagt
pennan på papperet, med godt exempel. Men som I med
det samnta I giorden detta förbehåld, icke kunden hålla E-
der ifrån, at straxt gripa bestedeligit Folk an med obe-
stedelighet, liksom hadn I varit privilegerad der till; så
måsten I ei förtäncka, om Eder ännu skulle hafwa gått warre i
händer, än det hårtills stiedt. Eller huru min Herr Auctor?
kunnen I wäl säga, at I eller någon annan sedt något en-
da obestedeligt tryckt Papper på Swenska, angående Ost-
Indiska Saken, innan Företalet til det Engelska Be-
tänkande kundgiordes förleden Sommars? war det icke li-
ka så med Edre Junii och följande Månaders Hushålds-Råd?
Eller kunnen I utwisa någon Skrift, deri I blifwen på nå-
got sätt angripen, innan I af en mer än alt för kunnig för-
wetenhet welat måstra alla dem, som ei jamlade med Eder
i en ton? Alt detta är ju allom bekant: och hwad I wiljen
enskylia Eder med de omklagade orden, at I blifwit räknad i-
land de förmente Patrioter, och Edre Hushålds-Råd kallade
Oråd; så wore Edre smutsige Skrifter långt förut utur Tryc-
ket. Och hwad wiljen I säga så mycket på Characteren af
förment Patriot och Edre Råds Oråd? desse beskylmin-
gar wore ei så farlige, at de ock icke då tillika blefwo grun-
deligen bewiste. I hadn utom des bordt betänka Saken
förut, innan I angäfiwen Eder för hela Swenska Hushålds-
ningens Rådgiifware, aldenstund I wäl kunden weta, at al-
la Swenska ei tagit städsel på handen hos Edert Hus-
bonde-Folk. Hwad kunde då hielpa Eder at stiknas, spot-
ta och fräsa? Lärningarne wore redan fastade på bordet, och
I wora

J borden hålla ut spelet. Tålmod, Tålmod, giordes Eder behof, och Tålmod predikar jag Eder ännu för det tillkommande, så mycket mer, som J kunden hafwa haft tillfälle at lårat af långt förträffeligare Män och i högre värde, än J någonsin kunnen skiuta efter; ty Eder är icke obekant, det de rättsinnigaste *Patrioter* blifwit här på öfne Torg utropade för *Non-Patrioter*; för Personer som ei hade Kiärlek för sitt Fädernesland, utan woro all nyttig Handels förqwäfware, just då de samma arbetade på, at wår *solide Commerce* ei måtte aldeles landsförwiskas. Och hwad war det för Folk som woro de måst ordförige? Jo, någre *Ynglingar* och Handels-begynnare, dem andra brukade til sitt *Echo*, men hwilka man i andra Länder skulle *tracterat* på hel annan fot, ehuruwål de ock nu här anses för rätta Handels *Petits-Maitres*.

Waren då glad Herr *Auctor* at J den gången suppit med det köpet, ty hwad J (p. 4.) säger: at J aldeles lemnat den förra Skriften obeswarad; så finner ju hela werlden i Eder Skrifter alt för kändara spor af Eder illwilja emot en *Auctor*, som war Eder mer än bekant: hwarutaf J ock hadn bordt warso Eder sielf, och ei segla hans *Eek-skepp* för bogen, med Eder furu-blåsa. Men man måtte wäl förundra sig, at J, alt sådant oackadt, ännu icke kunnen låta bli at spämma efter honom. Han måste nu åter hefta en yster motståndare, och hans penna räknas ibland alla nåswisa pennor. Jag råder Eder altså än en gång, wägen ei mer åstad; jag fruktar J rosen ei Marknaden på slutet. Besinnen sielf, huru J hårtills bestådt i stridene, och om icke det dammet, som J säger hafwa yrat honom om öronen, nu mera fallit Eder så tioft i ögonen, at J hafwen snart orsak at frukta för synen, och bedia om solskin. J kunnen ock icke förwänta någon annan warthan af Eder kighet, och är förgiäfwes hwad J säger, at J giordt sådant til at förekomma det åtlöije, som J giorden *E-*

der förwifad om utaf *Publico*. Men det hade ingen fara; *Publicum* har wål flere rolige Saker at lee öfwer, än alle-nast öfwer det at *Katten* löper kring heet gröt. Det blir likwål wist, at om I uti början warit mindre klåsingrig, så hadn I wål fått sittia i roo och arbeta så godt I kunnat. I märken altså nu, huru illa man gör sin råe-ning, när man ei hörer förut, om den rätta Wården har något derwid at påminna. Dock kunnen I likafult wara al-deles försäkrad, (p. 5.) at den *Svenska Ungdomen* ei be-höfwer sträma sig utaf Edert öde, eller wara rädder före, at efter förmågan tienna sitt Fädernesland. Låten likwål aldrig denna regel komma Eder utur hogen: at ungdomen är måst giord til at lära och lyda; men ei at straxt råda och regera. Förnuftigt Folk lærer ock aldrig förtryta eller ha-ta dem, om de wilja arbeta. Men det lären I kunna be-gripa: at det wål anstår och sticker sig i en *Republique*, när hwar och en gör sin syftla. Den som har tid öfrig, finner mycket ogjordt, och än mera godt at uträtta. Men at giöra rätta skilnaden emellan sanskyldigt godt eller ondt, belöper sig sällan på ungt folks begrep, med mindre deras egensin-nighet skal få bära namn utaf förstånd och diup insicht.

Hwad *Auctoren* för öfrigt säger: at han ei känner min *Person*: kan jag wål tro. Men mig är derföre hwar-ken betagit at kiänna honom, eller at beswaran, när han o-beskedeligen angriper mig eller mine Wänner. At jag ei gör mitt namn bekant, kommer af min ringa skrif-lystna och *ambition* at gifwa mig ut för *Auctor* af en liten Skrift, hwar i jag endast söker at betaga Eder och andre, den falska in-bilningen, som kunde Sverige skåra guld med tåljetnis-war wid den *Ost-Indiska Handelen*. Wiljen I ei hålla den-na ursächten för giltig, så skolen I gierna få wara bekant för den I ären, om I ock wiljen wara det största *Hushålds Lius* uti Edert Handels-Collegio. Jag lägger likwål ännu bär til, at fast än min *Person* icke är bekant, lærer dock så-

dant

hant icke förhindra, med mindre, jag får lof at ändå wara stiljesman emellan två twistande, hvilka ei hysa enahanda mening om en sak, som är allmänt kundgiordt: ja och, at Skrifstigen utlåta mig på en tryckt Skrift, om mig så behagar. Ty hwar til skulle eljest de begrepp tiena, som man kunnat sig förwårswa? och i sådant måhl bdr ju samma frihet lemnas mig som åt en annan, enkannerligen om jag skulle förmena at mit Fäderneslands bästa wore så högt interesseradt, at derpå hängde större delen af des wål- eller ofärd. Har en annan andra begrepp, förskäkte han sin sats som bäst han gitter. Men som många omständigheter icke kunna falla allom så lätt och straxt i hogen, efter som den skadeligaste wårkan af en åfwenyrlig sak gemenligen röjer sig först i längden; så tyckes mig at hwar eftertänksam gör wål emot sit Fädernesland, när han söker at wara sina Medborgare för den förestående faran.

Härigenom skulle jag nu mena, at *Auctoren* lærer blifwa öfweriugat om billigheten, at jag, såsom obekant, också kan yttra mine tankar, äfwen så wål som han, eller någon annan, om saker som äro af den beskaffenhet som den *Ost-Indiska*, hålft som derwid ej ankommer på Personen som skrifwer, utan hwad han skrifwer: eljest förloras wäsendet, och man snappar efter skuggan, sade jag redan förra gången (a).

Nu skrider jag til innehållet af *Hushålds-Råds* Skriften, hwad sielswa Saken angår. Jag beklagar likwål i gemen, at jag för min ringa del finner deruti så litet nytt och wicktigt anfördt, at icke de föregående mot-skrifter redan hade öfwerflöddeligen wedderlagt alla *Auctorens* nu andragne omständigheter.

Måst hela hans Skrift består af små *critiquer* och Anmärkningar på ord och bokstäfwer: och til detta slags *Barnlek* räknar jag Edert exempel (p. 8.) Om et stiepp skal såjjas wara lastat med Jern, när det och har litet *Nåfings-tråd*, *Bråder*, *Tiåra* &c. inne? Hwad gör detta til *Ost-Indiska* Handelen, emedan jag bewisse i min förra Skrift, at den Handelen

(a) Bese en Wåns Svar utur Stockholm pag. 5.

delen måst endast bestrides med reda penningar och finhaltigt Silfver, samt at inga Yletyger dertill blifwit tagne af *Inrikes Fabriquer* (b): hwilket ofelbart bewisar sakens Radelighet för vårt Rike.

Et annat nytt sätt at bewisa Edre Satser, är at I säjen Eder vara omöjeligit dem at bewisa, starkare, än I giordt, när I dock intet bewist.

Hit räknar jag den *petitio principii*, när I säjen: at det är klart at Ost-Indiskt gods för 5 eller 6 tunnors gulds värde blifwit utsändt, fast man twiflar, om så många penningar influtit i Riket. Ja det är ock twiflan wärdt, och åtskillnaden är utom des alt för märkelig. Men at Pengar som pas dageligen för Edert Kram utur Landet, behöfwer man allenast taga vår Wäxel = *cours* til Domare. Han är nu den säkraste och tilförläteligaste Wederbörande, som kan i detta mål säja oss rena sanningen. På hwad sätt kan då den klarheten vara upstigen i Eder hierna, när I säjen (p.9.) det är klart, at vårt Ost-Indiska *Compagnie* icke allenast dragit in främmande penningar i Landet, utan ock at wi behålla, som en ren winst, en instränkt *Consumtion* här i Riket. Men I, at til en sådan angelägen Sats bewis, ei fordras mer än Eder enfaldiga utsago: at det är klart. Nej tro mig: det behöfwes mer än sup och sitt ner, til at wederslägga hwad i de förre Skrifter är anfördt, om denna wiktiga *punctens* o-riktighet å Eder sida (c). Til öfwerflöd beropar jag mig nu här på den blotta erfarenhet wi hafwa i händer. Hade penningar kommit in i Landet, sedan Ost-Indiske Skieps = ladning för såldes i Siötheborg, wore penninge-bristen ej så kånbar, eller Wäxeln så högt stegrat wid det nu färdigt liggande Ost-Indiska Skieppets afgång: utom des har man ännu icke hört, at Ost-Indiske Wäxels bruk och *Consumtion* på något sätt blifwit

(b) Bese en Wäns Swar utur Stockholm ic. p. 8 & 9.

(c) Bese en Wäns Swar utur Stockholm ic. p. 4, 5, 16. p. 10, 12, 16. Item En Wäns Swar utur Stockholm ic. p. 9, 10, 14.

vit håmmat eller inskränkt, som otwifwelachtigen förebådar ännu mehra penningars ut remitterande för fremmande räkning.

Hwad åter angår Eder tida påstående (p. 9.), som hade ingen kunnat gifwa fram bättre skäl än J, som nekat at våra *Manufacturer* ännu på lång tid kunna lida skada genom *Ost-Indisk Handel*: så beklagar jag mycket Eder egensinnighet, som wil hålla *Publicum* för en Man, sådan som J ären, och andra med Eder. Om det så wore, hwi förnådden J icke beswara de dryga Inkast i de föregående *Motskrifter* (d)? De ligga ju för allas ögon, och börja redan hafwa den wärkan, at om J ei ären betänkt, at snart aflåna Eder dem samma, så låren J kunna förwänta fögo tack för all Eder möda, och ringa tillkommande winst utaf hela *Handelen*.

På lika grund beror Eder elaka hörsel, at ei hafwa hört det tilbud som blifwit giordt wid hwart *Ost-Indisk* *Stieps* hemkomst at våra *Manufacturister*. Saken har icke dess mindre sin fullkomliga riktighet, och är eftertänkeligare, än J wiljen man skulle tro. Bruken man *Katt-öronen* och *hstren* wil til, så låren J så höra thet, som med enstafwelse ord wil säjas. Wiljen J ännu hafwa mera bewis? wänta litet, tiden torde sielf gifwa namn at barnet.

Jo, Herr *Auctor*, det har mycket til säja, at hafwa rest i fremmande Land, när man wil tala om det som der passerar. Haden J warit der, så skullen J icke plumpat så groft til wägs som J gidren, uti det ringa J anført om *London*. Eder berättelse är grundfalsk eller ofulkommen. Det är sant, en *boutellie* god *Pontac*, kostar der stycke-wis 5 *Skilling*, eller En *Specie* *Dicksdaler*: men en *boutellie* godt rött *Win* från *Port a Port*, som drickes där, såsom det släta *Franska* här, kostar inga 9 *Daler*, utan 2 *Skilling*, som gide ungefär $3\frac{1}{2}$ *Daler* *Kopparmunt*. Jag wil ock med få ord säja Eder ordsaken til denna stora *differecen* i priset, som icke kommer utaf en så särdeles stor åts-

B

Skil-

(d) Bese en Wäns Bref utur *Stockholm* ic. p. 11. 12. 13. item en Wäns Ewar ic. p. 14. 16.

Filmad emellan dessa begge Winers godhet, utan hafwer den förnuftiga Engelska Handels Inrättningen låtit denna Portugisiska Wahren i Tull och omgåld, efter som Portugal är en ansenlig afnämare af Engelske Producter och Manufacturer: hwaraf I kunnen lära, huru de Nationer böra handteras, hos hvilka wi afsättia större delen af vårt Rikes Producter, på det oss icke måtte hända ännu mycket värre, än det som skedd Frankrike, uti deras nästnämde Winhandel med Engeland.

Ären I illa underrättad om drycken i London, så är Eder kundskap ännu sämre om maten. Men det måtte så bära til, at I kunnen hjälpa Eder där med mycket ringa, efter I saken at en resande kan komma ut med fyra styfwer, om han går på deras Gärkiök. Imedlertid lärer alla kunna begripa af denna Eder onödiga digression, huru illa Edre sagor hänga tilhoppa. I saken här, at en Person kan komma ut i London med 4 styfwer, och dock skal en arbets Karl därstädes ei kunna lefwa halsparten så wäl för 6 Daler, som en arbets Karl i Stockholm för sine 3 Daler. Förstån I ei styrkan eller swagheten af Edra egne Argumentationer i ringa ting, huru wiljen I då komma til rätta därmed uti wiktiga Saker?

Ly hwad I saken (p. 11.) at I kunnen weta något afwen som de andre, så är det ock det enda witnessbörd man lär kunna lemna Eder, allenast detta något, är i anseende til det måsta, litet mer än intet.

Allt sådant oaktadt wiljen I dock lådas fara med, och beskhinna Eder om de måst wärdande Rikes angelägenheter, dem I tron kunna utreda i Eder hierna, så lätt som til at breda ut et i hop wilkladt kläde. Men ären I ännu icke öfwerlygad af vårt Compagnie, på den fot det härtills warit inrättad (e),

inga

(e) Denne Clausul har man brukat på åtskillige ställen i de förra Skrifter, såsom uti en Wäns Bref til Githenberg p. 4. 9. 12 & 15. item uti en Wäns Swar utur Stockholm p. 10. 11. Hwarutaf edert ofog lyser allom klarligen i ögonen, när I söken at smeta den kläck på äheligt Folk, som wore ingen annan än Jälsfare af den Ost-Indiska Handelen. Om I allenast förmår Edre Patroner at gifwa ackt på det man Eder predikat innom dese förledne 4 Månader, och at de

ingalunda kan nu vara en bidragande ordsak til Landets wälfärd och wåra *Fabriquers* uphielpande, så är nästan lika hopp om Eder omvändelse, som om en Morjan, at blifwa en gång hwitlätt.

J menen altså hafwa grundeligen wederlagt den tredubla Skadelighet som war *Ost-Indiska Handel* bringar oss på halsen, när J säjen först, at Cronan förlorar intet sin Tull, emedan Tull = Arrende ger mera nu, än förän denne Handel blef inrättadt. Men jag frågar eder tilbakars: om ei Cronan skulle hafwa fått ännu en gång så mycket, som hela arrende Summan är, så framt det enda hemkomne Skieppet betalt samma Tull för sin innehafwande ladning, som andre Handlande måste här betala, enär de låtit komma sådant Gods hit in? Denne Handelen gifwes ju ut för så fördelaktig, och at första inköpet är ganska lindrigt: altså bewisar ju detta, at *Ost-Indiska Handel* kan bära war wämliga Tull och ännu mera. Frågar man nu, hwem kommer då denna Tullen til godo? Swares: ingalunda Cronan: ty eljest hade hon och Riket fått sex tunnor Guld i tull, allenast för *Thè-Afgiften*, och åtminstone afwen så många tunnor guld för de många tusende *Siden-stycken*, *Porcellain-saker*, *Nipper* och dylikt, som ei betalt en tusenedels afgift at det som wederbode. Är nu icke då Edert bewijs of sant, ehwad J säjen? Och lika bestäffenhet har det 2:do med Edert påstående, at denna Handelen ei ödelägger wåra *Manufactorier*: hwarföre bewisen J icke denna satsen och wedersläggen de många stäl, som där emot tilförendre äro blefne anförde? Jag wil ei widare uprepa de samma, än at jag åter säjer, det wåra *Manufactur*er aldrig kunna förwänta någon tilwärt, så länge så otalig myckenhet främmande Kram får infötras tullfritt uti ett fattigt Land (f), och GUD nåde oss för de medel J då wiljen gifwa wid handen til sakens rättande. Det wore wist at slänga Stalldören igen, sedan Hästen wore

söka gifra den Handelen nyttig för Riket, så kunnen J wara wiss på, at icke sinna det motstånd J härtils haft, när J utan stäl wiljen blifwa wid Edre Satser.

(f) Besw en Wåns Brev utur Stockholm passim, item En Wåns Swar p. 11. 12.

utsprungen, såsom det redan *3tio* wärkeligen stiedt med en del af Rikets *contante* Penningar och redbaraste *Effecter*: ty hwad I sähen, at *Effecterne* gingo dock för ut, innan *Ost-Indiska* Handelen började; så fingo wi derföre antingen godt silfwer i stället, eller sådana saker, som wi måste hafwa, och hwarföre Cronan alltid kom at niuta sin wederbörliga Tull: hwilket ingalunda stier med *Ost-Indiska* kramet, som just derföre, at det här kunnat säljas för något bättre kiöp, så wida ingen Tull blifwit erlagd, befordrar öfwerflödigheten i Landet af onyttige Währor, och drager utur Riket den första penningen med den sista (g).

Tro mig Herr *Auctor*, detta *Raisonnement* är ei så wärligen förlagt lamt stiel, som I sähen (p.12.) at jag ei skulle wilja ännu uprepa det samma. Ja, jag beropar mig härwid äfwenledes på min gamla sats, som icke mindre lærer falla hwar och en i ögonen, neml. *Wexel=Coursens* owanliga stegring, som nu kommit til den högd den aldrig varit sedan Myntetakens tiden. Bring mig den til sin förra wanlighet och ännu lägre; så lærer jag få anledning at undersöka, om ordsaken dertil härrörder der af, at wi få fremmande pengar i Landet genom *Ost-Indiska* Handelen, eller genom andre *Canaler*. Imedlertid är det wist, at alla de som bruka utrikes handel, måste nu betala 8 à 9 *pro Cent* mera för de inkommande Währor, än då *wexeln* war i sitt förra stiel, och förlorar altså Riket i denna punct allena 100000 Daler Silfwermynt om året, i fall hit årligen införskrifwes Währor för något mer än en Million Daler Silfwermynt.

Det är utan twiswel af såkunnighet när I sähen: at om Sverige låtit komma de på *Auctionen* i *Giötheborg* försälde *Chinesiske* Währor, hade de då kostat åtminstone 50 *pro Cent* mera än de nu kostade, och skyddar den af Eder utgifne *Calculation* Eder ingalunda ifrån osanning; ty förutan det I icke förmått bringa henne högre med alt Edert konstlande, än til 24 *pro Cent*, så wil jag nu ock ställa denna *Summans* orättig-

riktighet Eder under ögonen, i förhopning, at I då en gång må-
ten gå i Eder sielf, och blyas för de Föster som Eder diershet så
ofta utfläcker. Jag säger dock förut, at I wid denna min sats
anförande icke gått redeligen tillwårta, emedan I henne affsyn-
pen. Ty när jag sade: "at om en Svenssk Köpman får föra hit
in Ost-Indiske Sidentyger tullfrit, ifrån utrikes Ost-Indiske Au-
ctioner, så lär han kunna sälja åtskillige Persedlar för äfwen"
så godt klöp som på Auction i Sidtneborg (h)." Der talade jag
då icke om alla Persedlar, såsom I här sätta. Detta ouktadt,
wil jag dock til öfwerflöd wisa falskheten af Eder Calculation, ei
allenaß däruft, at I beräknen $\frac{1}{2}$ pro Cent Cortagie för Edra pen-
ningar, ty om Måklaren får det, blir dess Afswode i Landet,
och icke de Ost-Indiske Wahrorne derföre dyrare i Amsterdamm;
utan ock för det I upfören $\frac{1}{2}$ pro Cent per mense, när Edre ord
nått för ut falla, at man redan ut remitterat penningarne?
weten I då icke hwad prompt betalning wil sätta, och at den för-
mon jag der af ututer, är större, eller åtminstone så stor, som $\frac{1}{2}$
pro Cent per mense, ty ehelt gjorde ingen Köpman Remis förut,
och här med är det straxt ute med Edre 3 pro Cent.

Sundiska Tullen med Frackten anförer I för $\frac{3}{4}$ pro Cent.
Det senare sän I näppeligen för mindre än $\frac{1}{2}$ pro Cent, och då
lemnen I allenaß $\frac{1}{2}$ i Sundet, som dock wid angifwandet be-
räknas högre, och merendels til $\frac{3}{4}$ och 1 pro Cent. Provision i
Amsterdam räknar I til 2 pro Cent, som i wisia mål kan hafwa
sin riktighet, men merendels är det nog, när man betalar $\frac{1}{2}$
pro Cent.

I seer alltså at I ären en slätt och oförfaren Köpman,
såsom I sielf (p. 12.) sätta Eder warat: och jag kan fördenskul
så mycket mindre sätta tro til Edre (p. 13.) återopade Originale
Räkningar uppå affsändt Chinesiskt Gods här ifrån til
Amsterdam, hwarpå umgiälder och Tull skola bestigit
sig til 13 å 14 pro Cent, och at man ändå haft anseelig a-
vance på det som blifwit utskickat. Säg mig då hwadan

B 3

kom=

Kommer denna Tullen som I sträppens med? Åro icke *Chinesiska* Währorne frie här både för in och utgående Tull, och om så är, at utlänska Tullen och omkostningar sitta til 4 *pro Cento* i Holland, så hoppas jag at I icke kunde göra frachten til mer än 3 *pro Cent*, hwat taga nu då Edre 13 å 14 *pro Cent* wägen? och hwat blifwer nu den stora winsten af mer än 50 *pro Cent* som Sverige nyttit af våra *Ost-Indiska* Währor, i fall wi låtit dem samma komma ifrån Holland? sannerligen jag finner dem ingen annorstädes än i Eder hierna.

Således märker man wäl, at hos Eder är icke så noga til gårandes om en Zifra, ja fast det wore två. I åren icke rådd om en nåswo gröt, när en annan släpper miöl där til. Jag kommer härwid ihog Kiöringen, som skulle säga Sagan om Kamanders Swärd: Hon sade först, at det war så långt, så långt som den längsta Kaksfade: men efter hon wille ändå hafwat längre, liknade hon det andra gången wid ett Kiörktorn. I menten med den stora *pro Cent*-differencen hafwa aldeles slagit sådanes mening öfwer ända, som säga, at Kiör kunde umbära vår *Ost-Indiske* Handel utan skada, och just med Edert egit skrif- och *calculerande* bestyrken I, at wi kunde wara den samma mycket wäl förutan, hållt I self til stån, at I talen i slika saker allenast på höft: i ställe jag der emot betwist, at ju mindre wi så af *Ost-Indiske* Währor i landet, ju mera hämmas öfwerflödigheten af saker, som wi wäl kunde wara förutan, eller om de öf tillføres ifrån andre orter, blifwa de här så mycket dyrare för den dryga Tullen och andre omgiälder, så at lusten förgår mången at kasta ut sina penningar för så onyttigt kram. I anseende här til, är det förgåfwet hwad I andragen om det föroljådade skieppet, som skulle komma hit med styckegods; ty hade dess resa warit lycklig, skulle Cronan hafwa nyttit af dess rika ladning större tull, än af 4 våre *Ost-Indiske* skiepp, och just derföre, hade det inkomne fremmande godset icke kunnat skada våra *Manufactorier* (i).

Sådan Handel är uppenbar, som wisar för hela werlden, hwad som inkommer eller går utur Riket; men på ouptakte hemligheter förstår sig Klerk så litet som Lektman; ty giora *Calculationer* på papperet är ringa konst; men at wara trodd, wil sätta något mera. Således borde Hushålds-Skrifwaren blyas, när han på detta bladet (p. 14.) i hynderhet kastar så starkt omkring sig med duffande och föregifne osanningar, ja *capitale* osanningar. Man måtte wäl fråga: weten I dock hwad Sanning är? och en annan än jag, torde swara derpå: at ei mycken sanning kan belöpa på dens sagn, som dierfveligen nekar til saker som hela Staden wet af, och passerat under så många människors ögon, händer, förnuft och alla sinnen (k).

Samma Konstgrepp bruken I nu åter, när I sympen minne satser, angående den Tull och de unigålder, som jag tillfördende sade Hålländske Ost-Indiske Compagniet betala; ty I nämnen med icke ett ord, om de många millioner, hwarmed det Compagniet kommit Republiken til hielp uti swåra tider, hwilket jag dock androg (1). Lågg man dem til de andre Summor, gif på, om icke hwart Hålländskt Ost-Indiskt skepp skal betala långt mera, än wårt skepp betalt, efter Eder uträkning.

Jag måste likwäl åter giora mig någon möda, til at ännu med andre skäl söka öfwerwinna Eder sielf-kloshet, efter jag märker, så snart I sinnen ringaste liknelse til at hafwa rätt, börjar modet gåsa, och då skenen I straxt öfwer stacklorne.

Jag wil då beslå Eder med orichtighet, när I sätten, at wårt Compagnie betalar i proportion til Publicum mer än det Hålländska, allenast med den Raison, at förutan de ansenlige Afgifter och försträckningar som Hålländska Compagniet erlägger här i Europaen, så äro dess utgifter ännu långt större uti Indien, hwarest icke allenast underhålles en ständig Krigsmackt til 25000 Man Soldater och Båtsmän för Compagniets räkning, utan ock en Flotta af 180 Krigsskepp ifrån 30 til 60 Canoner.

(k) Beswaret til en god Wän i Gidscheborg p. 16. 17.

(1) Besw En Wäns Swar utur Stockholm p. 18.

ner (m). Lågg nu desse omkostningar til de föregående, och dem som *Compagniet* desutan komma til last wid deras *Gouvernementers* och *Factoriers* underhållande, så lären I snart blifwa warse, om wårt *Compagnie* betalar så mycket som det Hålleniska? och om antingen jag eller I blifwit beslagen med orichtighet i den Saken?

I anseende til desse och flere omständigheter, som gïdra alla *Ost-Indiska Compagnier* kostsamme för de fremmande Nationer, än för oss, som ett hafwa någon fast fot i de Länder, bestyrkes min gamla Sats så mycket mera: "at intet *Compagnie* i werlden har nyttiat en så oinskränkt frihet, som wårt *Swenska Ost-Indiska Compagnie* sig wil tilwålla." Ty hwad de af *Franska Ostroyen* (p. 16.) anförde förmåner angår; så är nästan ingen af dem alla, som ei wårt *Compagnie* erhållit. Ty hwem förwägrar fremmande at bli här *naturaliserade*? Hafwa icke *Directeurerne* fått Heders-Titlar? Hwad *Befälhafware* uppehålla här *stieppen*, eller fordra af dem afgift. Hwem nekår *Compagniet* säkerhet och det förswar som dem är bewillad? Hwem förbiuder sätta der i penningar, om någon har at mista? och jag för min del wille, at *Eronan* måtte hafwa uti wårt *Compagnie* et anseeligt *Capital*, på det hon kunde få dela *profiten*, som til den delen åtminstone blefwe in i Landet, men nu föres ut af fremmande *Interessent*skap: dock jag twiflar mycket om wårt nu warande *Compagnie* skulle då räkna det ibland sine *Privilegier*, som det *Franska* gjorde, för hwilket *Ronungen* sielf låt wälja *Directurer*, och låt *examinera Listan* på alla *Interessenter* (n).

Men hwem har sagt Eder, at *Franskrike*, ifrån 1664 til 1720 låt inkomma *Silkes-Waror* mot halfwa tullens erläggande. Jag nämnde senast allenast om ett litet wist *quantum* (o), endast til at förnytra det samma hos fremmande,

men

(m) Janicon Etat present des provinces Unies Tom. I. p. 364. it. Salmon Hålländska Handels Spiegel.

(n) Savary Dictionnaire de Commerce Tom. I. p. 1340. 1341. in 4to.

(o) Bese en Wåns Swar utur Etodholm p. 18.

men ei at brukas i Landet, säger bemelte *Savary*, wid lifsstraff tilgiörande (p); warandes ock en bekant sak, det intet Franskt *Compagnie* åt *Indiernes* bekräftat ifrån år 1664 til 1720. utan warit så många förändringar underkastadt, at det ofta aldeles warit öfwer ånda: om hwilket alt man kan läsa Historien hos bemelte *Savary*. Utom des är ingen lifhet emellan vårt och det Franska *Compagniet*, undantagandes uti de emot hwarandra stridande Saker. Det Franska befördrar affättningen af des *Juristes Fabriquer*, och det Swenska befrämjar de wåras undergång: det Franska tager litet eller intet med sig tilbakars, som får blifwa qwar i Frankrike, och vårt *Compagnie* hämtar öf slätt och bräckeligt gods i sådan myckenhet, utan Full och andre umgäldar, på halsen, at det är och blir et skadeligit diur, som dödar och tager lifwet af alla *Manusfactorier*.

Eder Sak blir och icke bättre för det J anfördt några *Privilegier* af den Danska *Ostroyen* utaf år 1729, ty förutan det, at denne *Ostroyen* ei kom i stånd, så finnes der i inga sådane förmåner, som icke vårt *Compagnie* nyttjar i långt högre grad många flere, om jag endast undantager at bruka Kongl. *Sigillet* uti *Indien Art. XVI*. ty den egna domstol, som *Compagniet* skulle hafwa efter *X. Art.* är ei särdeles större, än den vårt här hafwer. såsom §. 5. §. 11, 12 & 13. af Swenska *Ost-Indiska Ostroyen* sådant intyggar.

Men Herr *Auctor*, J wiljen wara slug nog efter Eder ålder, i det J andragen af de fremmande *Compagniers Privilegier* alt det J finnen tiena i Eder fram, medan J med stilla-tigande förbigån de *Articlar*, som hafwa twång och besvär med sig. Til exempel J nämnen intet om, at efter Danske *Ostroyens IX & XVII. Art.* skulle *Compagniet* underhålla 400 *Man Garnizon* och Fästnings-wärcken med full *Ammunition* i *Danneborg* och *Tranquebar* för desse ringa orters inkomst, och ännu betala årlig *Pension* åt *Prinsen af Tanjour* (q). Efter *VII. Art.* borde *Directeurene* upgifwa en riktig *Specification* på alla inkommande Waror med deras Böckers uprifsande, och betala En pro Cent til Cronan af alla utgående Waror, samt $\frac{1}{2}$ pro Cent för de som blifwa i Landet (r). Efter *XVII. Art.* skulle hwart Danskt *Ost-Indiskt Skiepp* som hade mer än 150000 *Riksdalers* värde om bord, wid inkomsten, desutan betala til Konungen 8000 *Riksdaler* (s). Hwar förre anförden J ock icke desse *Privilegier* til at förringa de wåre? nej, jag är wiss på, J wisten wäl det vårt *Compagnie* betackar sig för sådane förmåner, och nöjer sig betala i et för alt 100 *Daler Silfwermynt per Last*; som

E

wis

(p) idem p. 1347. in 4:to.
set Tom. 5. p. 22.

(q) Vid. *Recueil d'Actes & Memoires* par Roussellet Tom. 5. p. 25.

(s) Roussellet ibid. p. 27 & 28.

wil gånsta litet säija, wid. *Oëtroyens* 3:die §. Är nu altså bewist, at *J* wida gået ifrån rena sanningen, hwilket *J* mig (p. 17.) häruti förwiten, och blir då *Summan* på *Texten*, at vårt *Compagnie* behåller ännu företrädet i *Privilegier* och fördelar fram för dem, man wet af i hela werlden.

Hwad ändteligen widkommer *Eder* härtils uppgifne stiliactige *Calculations*; så måsten *J* ingalunda tro, at de winna större bifall för det *J* sägen *Eder* hafwa de samma, ifrån dem som bäst wetta, huru *Saken* hänger til sammans. Här wid giör jag allena denna *Ummärkning*, at deras *kundskap* är icke *Eder*; och huru wiljen *J* då, at man skal trygga sig wid det, mer än wid det öfrige som *J* hafwen frambragt? aldenstund *J* borden påminna *Eder* utaf *Oëtroyens* 15. §. at wåre *Directörer* rakna ibland sina *Privilegier*, at hwarken namngifwa *Interessenterne* eller de insatte *Penninge*: *Summorne*.

J qwaden på nytt om *Seger* i *Eder* Giften, och troen, at *J* rätt wäl förswarat *Eder* *Eats* om 100000 *Daler* *Silfwermynts* *Lyrer*, när *J* förklaren *Lyra* med *Legs*. Det må så wara. *J* sku hafwat för det löpet: emedan man kan säija om en *Siöman*, när han är antagen på *Skiepp*, at han är byrd at segla, lika som man säger om en *mercenaire* *Scribent*, han är legd at skrifa. Men håll *Herr Auctor*, jag har likwäl ännu detta at påminna härwid: at om *J* förstått med *hyra*, *Matros-legs*, så lærer den icke stiga öfwer 21600 *Daler* *S:mt* på 18 månader för 100 *Man*, à 6 *Riks*: *daler* om månaden. På detta sättet blifwer altså in emot 80000 *Daler* *S:mt* öfwer, til *Bodhyror* för *Giotheborgs* *Stad*, såsom den främste punkten *J* anfördt i den *Articlen*. Och om det wore för litet tiltagit för *Eder* *Lyrer*, *Arbets*: *löner* och *Wägar*: *penningar*, så lägger jag där til de 32000 *Daler* *S:mt* som ännu återstå, emedan *J* uppgifwen sielt i *Eder* *December* *Månads* *Skrift* til nästnämde 4 utgifter, en *Summa* af 132000 *Daler* *S:mt*. Har jag då icke träffat temmeligen när, då jag assignerade 100000 *Daler* *S:mt* för *Staden* *Giotheborg*, som så plötsligen förwändes hel och hållen i en *Bod*, för en *Skieps*: *ladning* om 200 *Laster*? Sittien då i qwarstad *Herr Auctor*, eller lösen *Eder* med *attest*, om man eljest skal sätta tro til *Eder* *Calculationer*!

Men nu går det för *Eder* i sult galopp, och *J* wederläggen: à 6 angelägna punkter i 3 à 4 rader. Jag anser likwäl ibland annat *Handels*: *Balancens* redighet i et *Rike*, för et så adelt och högtnödigt ämne; at man utom des ei kan falla et riktigt omdöme, om et *Land* står i winst eller förlust uti *Commerciens* med andre *Nationer*. Huru wäl gjorde då den, som tände op lius uti detta mörkret, hwilket eljest giör, at den ena *Nedborgaren* leker blind:

blindbock med den andra? Dock hoo wet, detta tåfelfet måtte ock en gång borttagas?

Slutet af Eder 2:dra Capitel, (p. 19.) tillstår jag gerna, wara så blufsnigt, at jag det ei begriper. Men orden af Eder 3:die Capitels början, som säja: at Edra Läsare lära nu se, det J rätt oskyldige ären så oförskäms angripen, woro wäl wårde, at på annat sätt striglas, om jag ej föresatt mig at stadna härwid, sedan jag förut lämnat Eder soljande wålmente Läsa. Herr *Aufören* beklagar sig wäl wid början och slutet af sin Skrift: (p. 4, 5. & 19.) det swenska agget skal så starkt regera; at *Swenska Ungdomen* måste bli rådder före, at *tierna* sitt *Jädersnesland*, och at *Golck* betages lust och håg at strifwa. Men J kiennen mig icke rätt, om J insillen Eder, at jag rider i dust med något agg emot wår Ungdom. Ty det är så mycket längre ifrån min håg at wilja eller kunna lufwa och giöra *quicks Ingenier* nedslagne, som alt flokt *Golck* är af den fasta tro, at en förnuftig och tiltaglen Ungdom är det förnämsta wi kunna lita uppå, til wår allmänna frihets och nu warande Jnrättnings bibehållande. Det är ock i detta offensde, hwarföre alla rättfinte hierteligen hata ända til sluggan af en såfweksam grötmyndighet och galsuik strid: sånad, som wil upåta hierte:bladet på alt det, som sluter högre blommor, än deras egne rutne bål. Men så måste man ock å andra sidan bekiänna, at en inbissl och sielfflot Ungdom, som wil wraka hornen i alt det de se, om de äro utwårte eller intet, är ei mindre odrägelig.

Så länge Herr *Aufören* hölt sig wid *Saker* som han förstod, och skref om *Sattighus*, *Tiggeris* förekommande &c. blef det wäl updragit, och han fant ingen motståndare. Men så snart han hyssar sine bram:segel är *O?/n-dien*, och wil allena wara *Baas* både i *Rab:ßan* och *Achter:Castellet*, må han intet undra, om han finner annat *Golck* i wågen, som förstå det *Farwatnet*, åtminstone så wäl som han.

Söken fördenskul, at med mera bestied och fogelighet upobla Edre gåstwor, än J här tills giordt uti den saken: innan J wågen åstad, at här näst röra i så höga ting. Til den ändan hafwen J ock god skäl at anropa den barmhertighet, som J giören wid sluter af Eder Skrift: ty u af det framsarne lærer mången döma, at J uti mång stycken skrifwit *erbarmesliga*.

* *

* *

* *

A propos min Herr *Aufören*.

J hafwen lemnat par sidor *Charta Blanche* i Eder sista Skrift. Dermed hafwen J welat låta förstå, at J icke kunnat, när J welat, eller icke welat när J kunnat beswara många saker,

ker, som J med stilla tiggande förbi gått. Jag låter andra böma där-
om, hwad dem behagar, men jag tror ännu det förra. Imidlertid som
man tilstält mig et Bref, hwilket skal wara funnit ibland de öfwerblefne
på Post: *Chartan*; Så har jag welat nyttia detta tilfälle, at låta komma
Eder det samma tilhanda.

Et Bref ifrån den Stora Öster-Landsens Lärare
Confutius, til dess älskelige Lärjunge *Hus-kladdim*; Gif-
wit utur *Pagoddan* i *Tonquin*, uti femte årena af
Kejsaren *Rid-Ryggims** *Regemente*.

Det är nu mer än 2000 år sedan jag lefde här i *Chi-*
na; men min odödeliga Ande wandrar ännu omkring ur-
ti många Kroppar bland detta Folk. I min tid wiste
man icke wist, at någre menniskior mer än wi woro til
i werlden, ei eller at Jorden war större, än den torfs-
wen, wi bodde på; Wi trodde at på andra sidan af två-
ra wästra Öde-marcker woro inge andre Inbyggare, än dem wi på våra
gamle Land:Kort utmärkt, nemligen, *Grodor*, *Getingar*, *Hästflugor* &c. &c.
I denna tro hafwe wi lefwat alt ifrån werldens begynnelse mer än
3000 år, och ment at Solen war giord för vår flul allena, efter hon så
jämt påfåde på oss hwar morgon, och blef icke längre, än någre stunder, borta.
Men för 200 år sedan, blefwo wi wäckte ur denna dröm, när et
flags stor-ögde menniskior kommo simmandes til oss i stora tillutna båt-
ar, med ofantelig resning och tafel af hamp-toga. De sade sig wara komne ifrån
det Land, der Solen straxt brede wid doppar sig i hafwet, och hade flutit
förbi många lands:uddar och nås innan de kommo hit.**

Wi funno icke stor åtskillnad emellan dem och oss, ty de woro kläp-
ta med oss, brunachtige som wi i ansigtet, och gingo på två fötter, så
som wi gjöra: allenast det war oss orwant, at de icke hade stigget oswan
för munnen på vårt wis, utan ett stycke nedansöre.

* Kejsaren i China låta bära sig på arlarna af sina Undersåtare, och blifwer
denne Kejsaren så kallad, efter han är så tung, at han rider ryggen af alla dem,
som bära honom.

** Spaniorer och Portugiser som först kringseglade Africanista nåset.

Vi sågo straxt efter, om de woro något klokare Folk än wi, och om de til äfwentryrs måtte blifwa of farlige, i fall de kommo flere. Men wi funno hos dem ingen ting, som icke wi wiste förr; Segel-Konsten war of förr kunnig, fast icke wi bygde så stora båtar som de, Compasen hade wi också, och hade haft dem i många åhr förr än de, wi hade och mycket rikare och warrare kläder än desse, som emot of sågo ut som tiggare och fantaster i deras klädebonad. Men derutas slöto wi måst, at de måtte wara ett dumbare Folk än wi, at de icke woro nögde med det som wanckade i deras egit land, utan wägade sit lif öfwer så många farlige watn, och dock förde intet annat hem än hwass och rör, som växer i wåre kiärr, (wårt wanlige bränfile) och torckade löfblad, som wäxa på wåre buskar. *** Vi unte dem gierna denne ro, ty de gortwo of härligt marknads-gods i gen, Silfwer, Jern och Skäl, som de wiserligen måst länge frypa och swettas före i sine grufwor.

Jag kunde icke likna dem bättre än wid de *Ambassadeurer*, som en af wåre Kaysare för 1600 år sedan sände at uppsöka den helige Man, som, efter en detta Landsens Prophetia, skulle uti Wäster upkomma, de seglade til en Wijs, som wi sedan sått weta kallas det röda haf; och förde hem med sig ett trä-beläte, som denna landsens dårar kalla *FOCHIAO* och dyrka för en Gud. Sedan desse i en Mans ålder eller något mer beseglat wåre floder, förswunno de aldeles, och i deras ställe kom ett annat Folk, som hos wåre östre Grannar de *JAPONESER*, blifwit bekante för den Religion, som kallas *Holländare*, de hafwa of lärdt andre af sina Hem-grannar wägen til desse strander, och hafwa de alle hielpts åt i desse sidste hundra år at rikta vårt land med Silfwer och ädla Metaller, och tagit af of intet annat, än det wi wähl kunna umbära.

Vi kunna icke blifwa kloka på detta Folk, de säga de kunna handfågder så wäl som wi, och at jorden hos dem bär allehanda fructer til menniskiors uppehälle, så wäl som hos of, och ändå komma de hit efter *Elurar*, sorpa och *dricks-Piäril*; de bortsoipa med sig hela års-wårten på wåra nästgräntsade holmar af alt det som växer på buskar och trån, ända in til wåre Korffsticker. Wåre Öboars *Markattor*, *Apinior* och *Nötsstrikor* stria i himmels högd öfwer brist på *Peppar* och *Muskot-Kiärnor*, och wåra *Qwinsolck* giöra nu *Korffsticker* af *Silfwer*, sedan *Neglikor* na äro i hela negden af desse *Qwatto*-farlar utrotade.

Wi

Vi hålla det för et hufvud: *maxime* uti våra länder, at behålla penningar hemma, och taga icke et hårs värde af det som giöres hos andra, at wåre fattige må alltid hafwa förtienst på arbete, och de rikare winna penningar af främmande. Men hos dem lærer det wara twärt om, ty de hafwa nu i så många Mans-åldrar, år ifrån år, tagit af oss det som wi här tilwärfkat och jorden framsförer; Waror, som anten gå igenom strupen på dem, eller slås sönder och slites ut på Kroppen: deremot hafwa de gi'it oss igen deras redbare penningar, och så upfyllt vårt Land med Silfwer och Rikedomar, at jag icke annat kan se, än här måste wara Skattkammaren af hela werlden.

Härför äro nu uti vårt Land twenne färflitte meningar, en del håller dem för dårar som således waga lit och blod, sika, snålas, sinna och bedraga hwarandra med våra hand-slagder, och när de förtient penningar derpå, föra de dem åter hit hem til oss, och derföre köpa mer för giångligt fram at försälja ibland sig. Andre åter hålla dem för **eloka** och tro, at de wänta i denne delen af werlden sitt Paradis, dit deras sidlar efter döden lända stola, och besittia den stadt, som de för sig inlagt. De som äro af denna mening hos oss, sluta alltid igen sina fönster wid för mörkelser, efter de fruckta, at då en swärm af desse **Själar** är emellan solen och dem, som komma nu, snåla på pengar, som de härtils warit på *The* och *Peppar*.

I desse meningar har vårt Folk warit belat intills för någre år sedan, ett mytt Folkslag under mörckfärgade flaggor hit anlände, och så de sig komma ifrån de orter der *Nor-stiernan* står högt öfwer hufvudet: Vi trodde, at de woro komma den Norre wägen omkring, igenom *Japans Sund*. Men wi märkte straxt ibland dem någre af samma Folkslag, som för warit här, under andra wimplar. Desse kunde vårt Folk icke se på utan förundran, at de så öfwerdådigt wågade *nack* benet uppå andras färd, och så ofta sliffade färgen på deras flaggor. Af desse Sidor star trodde vårt Folk, at de Norrbyggare woro smittade med samma dårskap, at byta bort Silfwer och reda Penningar för ler och sirå.

Vi målade åt dem wackra **Burkar**, med **Aborrar**, **Bromsar** och **Tuppar** uppå, och låto dem dermed fara hem at lefa för sine Landsmän, det bästa de gittade.

Genom ryktet har sedermera spordts hit, at när de kommit hem och upstaplat sina wackra Lekon i Marknader, har Folket der, som här, stadnat i twenne meningar om dem. Somlige hafwa hållit dem för klokt Folk, och trodt sig wäl hafwa anlagt sina penningar, om de allenast fingo ett halst dufin af deras förgylte Bromsar at föra uppå i en The-Ropp, eller en flygande Drake uppå en flug-slächta at sträma bort flugorne med, eller någre Morianer åt sine Qwinsolk, at undra och förse sig uppå. Somlige åter hafwa hållit dem, som wij, för dårar och stormtokar, som så pluttrade bort Landsens Redbarheter i pläckfinck, och en del lade ock det dertil, at de woro fulingar och nidings-män, dömdo dem at fästas på rå-näckan, och deras båtar at nedsänckas i malströmmen.

Medan alt detta surrar i Folkets öron, spörjer jag ganska nyligen, at min älskelige och utorade Lärjunge, har tagit detta Folket i beskydd, och med mycken wijsdom och snille bewisat, huru lycksaligt det Folk är, som får stå i handel och omsättning med den mächtige, urgamla och högt uplyste *Chinesiske Nation.*

Alt du således öpnar tin mun til wijshet, och betar dig en älskare af Solens Barn, de högwisa *Chineser*, fram för dit egit Folk, det giör at jag håller dig wärdig at kallas min Lärjunge, ty Geringar och Håstflugor hafwa wijseligen icke lärdt dig denne wijshet, utan din Ande är uppsammat i den lära, som jag aldrastörst fådt ifrån himmelen, och ingutit uti den wäldige och oöfwerwinnerliga *Chinesiske Nation.*

Jag har länge spånt tanckarna at utforska hwem du måtte wara, och af hwad härkomst jag kunde leda din siäl, först har jag trodt, at någon af wåre döde helgon och Brachmäns siälar, som länge kunde hafwa swäfwat i luften, har ändteligen farit i dig, och at du således blifwit uplyst uti de Inders wijshet. Men när jag af ryktet hörer, at du inslärper din lära med orett och kastar spetsord här och der på dina motståndare, kan jag icke blifwa ense med mig sielf i denna sats, ty Brachmänna wijshet lärdes aldrig med smådfull ord, och en af deras Sedo-reglor är denna, som är twärt emot dig: Öfwa icke emot dem på din höggra hand något, som du sielf straffar hos dem på den wänstra.

Jag har dernäst tänkt på Epicurus, en af Västerlandens Lärare, som jemväl varit hos oss uti de tider, jag sielf lärde de *Chineser*. Men jag kan icke eller se, huru hans stråfwä anda, eller någon af hans Lärjungars otorstiga siäl skal triswas i din nyktra kropp, ty jag hör, at du förer et mäcka strängt lefwärne och älskar upfaterheten i lika grad, såsom alla *China*-Lärare hata tull, frihet, och många Tull-Camrar Råkenstaps gibrande. Men du må wara hwad Siäl-byting du wil, du äst wißerligen din *Moder* Flokaste Son, och om du har någon Broder i lifwet af så godt gryte som du, så önskar jag du wille sända honom hit til *Ambassads*-Förelöpare. Jag älskar dig måst för den satsen du framställt, at de som handla på *China*, wißerligen hafwa funda handels-dunster, och äro hwarken dårar, eller wind-makare, hwilket du bewisat med nijo och nijotio Siäl, som behöfwa allenast et enda at styrckas med, nemligen, at du blifwer en *Martyr* för din egen wackra tro. Kommer din siäl sedan hit, så skal hon blifwa *Hushållerska* i det *Europiske Handels*-Riöket.

Dernäst äst du många Krangar och pärlor wärd, för det du uplyste dina Landsmäns mörcka ögon med förståndens facklor, och wiste dem huru hårligt det är, at föröka det oändelige *Chineske* Rikets mack, styrcka och rikedom med deras swett och blod, och bygga Zoppar-himlar öfwer dem med deras egna brödlösa fattigas rop, hwar til du äst slapt och sluren medelst din gemensamma lära med oss om siäla-flytningen. Derföre äst du nu intagen såsom en Stierna på vår Låro-himmel, och om du äst stundar höghet, och wil wäga din lilla strif-siäl öfwer floderna hit til oss, så står din stol redan tilreds ibland Landens Äldsta och *Mandarin*er i vårt Handels-Hus. Men om du hellre förblifwer hwar du äst, så skal man sända dig *Rack-punch*, *Kallskålar* och *Sjhluncar* nog at lösta din törst efter detta Rikets flor och upstigande.

Om alt detta wäntar jag idkelligen dit swar med nästa Skuta, som seglar ut ifrån *Kåring*-ön til *Osterlanden*.

Gifwit i *Tonquin* i *Starbracks*-Dagarne.

CONFUTIUS.

Försäljes hos Bok-Tryckaren Herr BENJAMIN GOTTLIEB SCHNEIDER, såsom ock uti Madame MELLINS Bod wid Stor-Torget, à 6 öre Silfvermynt Exempl.

* *
*

* *
*

s Lärare
Men ja
årjungar
du förer
alla Chin
s gibrand
n din m
godt gr
förelöpa
andla
en däre
som b
en Ma
hon bli

uply
iste de
styrck
öfwe
och
Derf
m du
t til
darinn
t, så
at la

Stu

TUS.

EIDER.
ont Exe

